Türk Müziği, Mart 2025
5(1), 59-66, e-ISSN: 2822-3195
turkmuzigidergisi.com

Genç Bilge yayıncılık
gencbilgeyayincilik.com
© 2025

Araştırma Makalesi

Neriman Memmedov'un Azerbaycan adlı oratoryosunun analizi

Aynur Gasımova[1]

Müzik Tarihi ve Teorisi Bölümü, Nahçıvan Devlet Üniversitesi, Azerbaycan

Makale Bilgisi

Geliş: 19 Ekim 2024
Kabul: 10 Şubat 2025
Online Yayın: 30 Mart 2025

Anahtar Kelimeler
Azerbaycan oratoryosu
Azerbaycan müziği
Neriman Memmedov
Vokal-enstrümantal

2822-3195 / © 2025 TM
Genç Bilge Yayıncılık tarafından yayınlanmakta olup, açık erişim, CC BY-NC-ND lisansına sahiptir.

Öz

Neriman Memmedov çok sayıda senfoniler, operetler, vokal senfonik eserler, oda müziği eserleri, konçerto, bale, altı yüzden çok şarkı ve diğer eserlerin bestecisi olmuştur. Bu araştırma, N. Memmedov'un vokal-enstrümantal eserleri üzerine yapılan ilk çalışmadır. Makalede bestecinin "Azerbaycan" oratoryosu incelenerek eserin şiirsel metni, müzik dili ve yapısal özelliklerinin analiz edilmesi amaçlanmıştır. N. Memmedov'un vokal-enstrümantal eserlerinde müzik dilinin özellikleri incelenirken, makam, melodik yapı, metroritmik özellikler ve modların melodik ve armonik dile etkisi gibi konulara dikkat çekilmiştir. Bu da bestecinin müzik dilinin milli özelliklerini ortaya çıkarmaya ve müzik üslubunun oluşumunda bu özelliklerin rolünü araştırmaya olanak sağlar. Araştırma sürecinde, teorik müzikolojide kabul edilmiş analiz yöntemleri, özellikle tarihsel-teorik ve karşılaştırmalı analiz yöntemleri kullanılmıştır. N. Memmedov'un eserlerinin analizi, "Azerbaycan" oratoryosunun analizi müzik teorisi ilkeleri doğrultusunda yapılmıştır. N.Memmedov'un A. Zeynallı'nın sözlerine solist, koro ve senfonik orkestra için bestelediği "Azerbaycan" oratoryosu, basılı klavye partisyonu üzerinden analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, N. Memmedov'un vokal-enstrümantal eserlerinin müzik dilinde besteciye özgü ve muğamdan gelen üslup özellikleri olduğu belirlenmiştir. Analizler, incelenen eserlerin üslup çizgilerinde vokal ve enstrümantal bölümlerde melodik yapının baskın olduğunu ve tüm vokal bölümlerin halk şarkıları ruhunda olduğunu ortaya koymuştur. İlerideki çalışmalarda, Neriman Memmedov'un diğer eserlerinin kendine özgü özellikleri incelenebilir ve aynı zamanda diğer Azerbaycan bestecilerinin vokal-enstrümantal eserlerinin müzik dili özellikleri ile karşılaştırmalı analiz yapılabilir.

Makaleye atıf için
Gasımova, A. (2025). Neriman Memmedov'un Azerbaycan adlı oratoryosunun analizi. *Türk Müziği, 5*(1), 59-66. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.15010876

Giriş

Vokal-enstrümantal müzik alanı, solistler, koro ve orkestra için tasarlanmış kantata ve oratoryo gibi türleri kapsamaktadır. Bu türler, Avrupa klasik müziğinde şekillenmiş ve Azerbaycan müziğinde de 1920-30'lu yıllardan itibaren geniş bir yayılma göstermiştir. Özellikle Üzeyir Hacıbeyli'nin kantata türünde yazdığı eserler, Azerbaycan'da büyük ölçekli vokal-enstrümantal müzik yaratımına zemin hazırlamıştır. Özellikle Cahangir Cahangirov'un kantata ve oratoryoları, Azerbaycan müziğinde bu türün zirvesini oluşturmuştur (Geniyev, 2004).

Azerbaycan bestecilerinin yaratıcılığında çeşitli temalı kantata ve oratoryoların ortaya çıkması, türün başarılı bir gelişimini göstermektedir. 20. yüzyılın ikinci yarısında Qara Qarayev, Cövdet Hacıyev, Ramiz Mustafayev, Vasif Adıgözelov ve Ramiz Mirişli gibi bestecilerin kantata ve oratoryo türlerinde yazdığı eserler müzik camiası arasında oldukça popüler olmuştur. Bu dönemde Neriman Memmedov da kendi büyük ölçekli vokal-enstrümantal eserleri ile

1 Müzikolog, Nahçıvan Devlet Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü, Nahçıvan Azerbaycan. E-mail: aynur.qasimovaa1977@gmail.com ORCID: 0000-0001-8669-5701

sahne almıştır (Gasımova, 1984). Genellikle bu türlerin icra şekilleri oldukça geniş olduğundan, yalnızca konser sahnesinde seslendirilmesi daha uygundur. Özellikle toplumda meydana gelen olaylarla bağlantılı eserlerin oluşması dikkat çekicidir. Örneğin, bestecilerin yarattığı oratoryoların bir kısmı, önde gelen kişilerin doğum günlerine ithaf edilmişken (örneğin C. Cahangirov'un "Sabir" oratoryosu), diğer bir kısmı ise çeşitli toplumsal-siyasi olaylarla bağlantılı olarak ortaya çıkmıştır. V.Adıgözelov'un "Qarabağ şikestesi", "Çanaqqala", R. Mustafayev'in "Salatın" gibi oratoryoları ve diğerleri (Hüseynova, 2009). Vokal-enstrümantal müzik alanında ortaya çıkan eserlerde vatanseverlik teması belirgin bir şekilde ifade edilmektedir. Ancak bu eserlerin bir kısmının programlı isimleri, doğrudan Vatan imgesi ile bağlantılıdır. Bu tür eserler arasında N. Memmedov'un "Azerbaycan" oratoryosu dikkat çekicidir.

Neriman Memmedov'un hayatı ve sanatı

Nahçıvan topraklarının bir yeteneği olan Azerbaycan halk sanatçısı, Nahçıvan'ın emektar sanat adamı, profesör Neriman Memmedov'un eserleri geniş ve çok yönlüdür. O, senfoniler, baleler, müzikli komediler, vokal-senfonik, oda enstrümantali ve vokal eserlerin yazarı olarak, Azerbaycan müzik mirasında kendine özgü bir yer edinmiştir. Neriman Memmedov'un hayat ve sanat yolu Nahçıvan'dan başlamış ve faaliyet alanları burada şekillenmiştir. Neriman Memmedov, 1928 yılında köklü tarih ve müzik geleneklerine sahip Nahçıvan şehrinde doğmuştur. Nahçıvan'ın edebi-müzik ortamı, küçük yaşlardan itibaren N.Memmedov üzerinde büyük bir etki yaratmış ve onda müzik yeteneğinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Okulda okurken, tar çalmayı öğrenmiştir.

N. Memmedov, ilk müzik eğitimini Nahçıvan müzik okulunda tar sınıfında almıştır. Burada, müzik teorisi dersini derinlemesine öğrenmeye çalışmış ve bu iki alan, onun profesyonel müzisyen olarak şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. N. Memmedov'un sonraki eğitim dönemi ise Bakü ile bağlantılı olmuştur. O, Asef Zeynallı adını taşıyan Bakü Müzik Teknikumu'nda iki bölümde - halk çalgıları icracılığı ve teori bölümünde eğitim almıştır. Daha sonra N. Memmedov, Azerbaycan Devlet Konservatuvarı'nda müzik bilimleri ve bestecilik alanlarında, tanınmış müzik bilimcileri ve besteci Cövdet Hacıyev'in sınıfında eğitim almıştır. Bu, onun hem dünya görüşünün genişlemesine hem de müzik üslubunun gelişmesine katkı sağlamıştır. N. Memmedov, 1956 yılında Konservatuvarın tarih-teori bölümünü, 1961 yılında ise bestecilik bölümünü tamamlamıştır. Bağımsız bir yaratım yoluna adım attıktan sonra, N. Memmedov Nahçıvan ile sıkı bir ilişki sürdürmüş ve özerk cumhuriyetin müzik yaşamında yakından yer almıştır. Kendi eserlerinde hem Nahçıvan'a eserler ithaf etmiş, hem de bu bölgenin halk müziği geleneklerinin araştırılması ile ilgilenmiştir.

N. Memmedov'un yaratıcılığında Vatan teması

N. Memmedov'un eserlerinde ana temaların Vatan ve Aşk olduğunu söyleyebiliriz. Onun yarattığı farklı türlerdeki eserler bu tema etrafında toplanmıştır. Yaratıcılığında, vatanımız Azerbaycan'a ve Nahçıvan'a ithaf edilmiş eserler özel bir yer tutmaktadır. Bestecinin büyük ölçekli senfonik ve vokal-enstrümantal eserleri Vatan teması üzerine yazılmıştır. Eserlerin programlı isimleri bunu doğrulamaktadır: Atif Zeynallı'nın sözlerine solistler, koro ve büyük senfonik orkestra için "Azerbaycan" oratoryosu, İslam Seferli'nin sözlerine solist, koro ve halk çalgıları orkestrası için "Nahçıvan" süiti, Hüseyn Razı'nın sözlerine "Araz üstünde Çenlibel qalası" vokal-enstrümantal süiti, Ramiz Heyder'in sözlerine "Çiçeklenen Naxçıvan" süiti bu temaya adanmıştır. Bu eserlerde Azerbaycan'ın güzellikleri ve bestecinin vatanına duyduğu gurur hissleri öne çıkmaktadır.

N. Memmedov'un programlı senfonileri de vatan temasının çeşitli yönleriyle ilişkilidir. Dördüncü senfoni "Qelbimin sesi", büyük Azerbaycan şairi Hüseyn Cavid'e, Yedinci senfoni ise Xocalı şehitlerine ithaf edilmiştir. Bestecinin vokal eserlerinde - şarkı ve romanslarında da bu tema geniş bir şekilde işlenmiştir.

N. Memmedov'un vokal-enstrümantal eserleri

Azerbaycan bestecilerinin yaratıcılığında çeşitli temalara sahip kantata ve oratoryoların ortaya çıkışı, bu türün başarılı bir gelişimini göstermektedir. 20. yüzyılın ikinci yarısında Qara Qarayev, Cövdet Hacıyev, Ramiz Mustafayev, Vasif Adıgözelov ve Ramiz Mirişli gibi bestecilerin kantata ve oratoryo türlerinde yazdığı eserler müzik topluluğu arasında oldukça popüler olmuştur. Bu dönemde Neriman Memmedov da kendi büyük ölçekli vokal-enstrümantal eserleriyle dikkat çekmiştir. Vokal-enstrümantal müzik alanında yaratılan eserlerde vatanseverlik teması belirgin bir şekilde ifade edilmiştir; ancak bu eserlerin bazıları programlı isimleri ile doğrudan Vatan imgesiyle bağlantılıdır. Bu tür eserler arasında

N. Memmedov'un "Azerbaycan" oratoryosu dikkat çekmektedir. Neriman Memmedov'un Atif Zeynallı'nın sözlerine solistler, koro ve senfonik orkestra için yazdığı "Azerbaycan" oratoryosu 1969 yılında bestelenmiştir. "Azerbaycan" oratoryosu, Vatanın muhteşem imajının yüceltilmesine adanmıştır. N. Memmedov'un vatan sevgisi ve vatandaşlık duruşu bu eserde kendini parlak bir şekilde göstermektedir. "Azerbaycan" oratoryosu dört bölümden oluşmaktadır. İçerisinde klasik oratoryo türüne özgü özellikler - bölümlerin temposu ve karakterine göre zıtlık prensibi ile ardışık oluşu kendini göstermektedir.

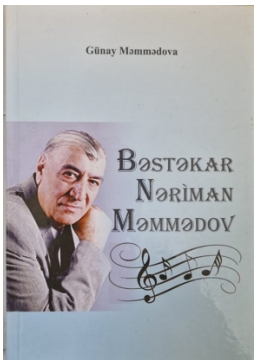

Fotoğraf 1. Nestekar Neriman Memmedov kitabının kapak resmi (Mammadova, 2017)

Fotoğraf 2. Kitaptan bir resim (Mammadova, 2017:95)

Fotoğraf 3. Kitaptan bir resim (Mammadova, 2017:97)

Kuramsal Çerveve

Neriman Memmedov'un müziği, hem Azerbaycan'ın geleneksel kültürüne derinlemesine bir saygı gösterisi hem de Batı müziğinin modern olanaklarından yararlanarak oluşturulmuş bir sanat eseridir. Bu bağlamda onun eserlerini incelemenin temel nedenleri, müzikteki yaklaşımını, kültürel bağlamdaki yerini, toplumsal ve bireysel temalarını ve müzikal ifadesindeki derinliği anlamaktır.

İlgili Araştırmalar

Neriman Memmedovun eserleri az sayıda araştırılmıştır. Zaten bizim araştırmanın amacı da bestekarın eserlerini derinlemesine incelemek, onların kendine has özelliklerini ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Neriman Memmedov ile ilgili ilk defa Rena Ferhadova bestecinin hayatı ve eserleri hakkında rus dilinde kitap yazmıştır (Ferhadova, 1982). Bu çalışmadan sonra daha bir makale (Novruzova, 2002) yayınlandı. Uzun yıllar sonra Neriman Memmedov hakkında Günay Mammadova Azerbaycan dilinde "Besteci Neriman Memmedov" isimli kitap yazdı (Mammadova, 2017). En son benim tarafımdan bestecinin farklı farklı eserleri incelendi (Gasımova, 2016, 2018, 2019, 2021).

Araştırmanın önemi

Oratoryonun müzik dilinin analizi, melodik, ritmik ve armonik özelliklerinin incelenmesi, çağdaş müzikteki yerini anlamamıza katkıda bulunur. Eserin içerdiği vatanseverlik teması, halkın duygusal bağlarını ve toplumsal hafızasını güçlendirir. Bu yönüyle eserin, toplumsal ve tarihsel bağlamda anlamı araştırma için önemlidir. Aynı zamanda müzik eğitimi alanında bu tür eserlerin incelenmesi, öğrencilerin Azerbaycan müziğini ve bestecilerin yaratım süreçlerini daha iyi anlamalarına yardımcı olur. Azerbaycan müziğinin uluslararası platformda tanınmasına katkıda bulunur. Eserin incelenmesi, bu müziğin dünya müziği repertuarına dahil edilmesine yardımcı olabilir..

Araştırmanın amacı

Bu çalışmanın amacı Neriman Memmedov'un vokal-enstrümantal eserlerinin incelenmesi, bu süreçte eserlerinin müzik dilinin özelliklerinin analiz edilmesi ve bu alandaki bilgi ve literatür eksikliğinin giderilmesidir. N.Memmedov'un solist, koro ve senfonik orkestra için bestelediği "Azerbaycan" oratoryosu, basılı klavye partisyonu üzerinden analiz edilmiştir.

Yöntem

Araştırma sürecinde, teorik müzikolojide kabul edilmiş analiz yöntemleri, özellikle tarihsel-teorik ve karşılaştırmalı müzikal inceleme yöntemleri kullanılmıştır. N. Memmedov'un eserlerinin analizi, müzik teorisi ilkeleri (Mazel, 1978)

doğrultusunda yapılmış, bestecinin eserleri hakkında bulunan mevcut literatürler incelenmiştir (Azerbaycan Oratoryosunun elyazma notaları[2]).

Bulgular

Azerbaycan Oratoryosunun analizi

Eserin kompozisyon yapısı, hem müziğin karakteri ve duygusal etkisi, hem de müzik dilinin özellikleri - makam-tonalite, melodik ve metroritmik unsurları açısından farklılık gösterir. Bununla birlikte, bu unsurlar eserin kompozisyonunun orantılı bir şekilde inşa edilmesinde ve içeriğin ardışık olarak açılmasında önemli rol oynar.

Eserin bölümlerinde Asef Zeynallı'nın şiirinin farklı parçaları yer almaktadır. Bu nedenle, kompozisyondaki poetik metnin hacmi çeşitlilik göstermektedir.

I bölüm sözsüz, "A" sesleriyle okunur.

II bölümün poetik metni:

"Üreksiz değilem, gılıncsız, galxansız, bileksiz değilem men,
Azerbaycanam men!"

sözleriyle başlamaktadır. 12 dizeden oluşan metinde, Odlar Yurdu olan Azerbaycan'ın şanı, gücü, devleti, büyük şahsiyetleri, kahramanları, güzel şehirleri ve manzaraları öne çıkarılmaktadır.

III bölüm "Köle deyilem, nize kesib yolumu, qılınc salıb qolumu" sözleriyle başlamaktadır ve poetik metin 4 dize olarak okunmaktadır. Bu bölümde vatanın şanlı tarihinden, acılardan geçerek güçlendiğinden bahsedilmektedir.

IV bölüm "Solmaz bir gülüstanam, bülbüllerin dilinde" sözleriyle başlamaktadır. Bu bölüm, 13 dizeden oluşan poetik metin ile halkın kahramanlıklarını ve düşmanlar üzerindeki zaferlerini yüceltmektedir. Oratoryonun bölümlerinde poetik metnin farklı epizodlarının yansıması, bir temanın çeşitli yönlerden tanımlanmasını sağlamakta ve bu da birleşik bir imajın oluşturulmasında önemli rol oynamaktadır. Ayrıca, poetik metnin serbest yapısına dayanan besteci, ayrı hecelerin, kelimelerin ve dizelerin tekrarına sıkça yer vererek müzikal yapıda orantılılık sağlamaktadır. Müzik içeriği ile poetik metnin yapısının uyumunu sağlamakta, bu da besteciye belirli ölçülü ve simetrik bir müzikal metin yaratma imkanı sunmaktadır. Oratoryoda koro ve orkestra, sürekli bir diyalog içinde, homofonik-harmonik faktörlerle ve zaman zaman polifonik yöntemlerle karşılıklı gelişim içinde sunulmakta, bu da partituradaki dolgun sesliliği artırmaktadır.

I bölüm. Bu bölüm, esere giriş niteliği taşımakta ve eserin ihtişamını, karakterlerin büyüklüğünü yansıtmaktadır. Largo temposunda icra edilen bu bölümde, neredeyse tempo değişmemekte, ayrı epizodlarda başlangıç temposuna yakın olan Sostenuto ve Larghetto ile dönüşümlü olarak ilerlemektedir. Bu durum, I bölümün aynı ruhda gelişimini sağlamakta ve ana dikkati karakterin farklı yönlerinin açılmasından ziyade, Vatan imajının bütünlüğü, birlikteliği ve özdeşliğinin tasvirine yönlendirmektedir.

Bu bölümün başındaki enstrümantal giriş, akor yapısına sahip bir faktürel yapı ile ilk bölümlerde dolgun seslenişi ile görkemli Vatan imajının tasvirine hizmet etmektedir.

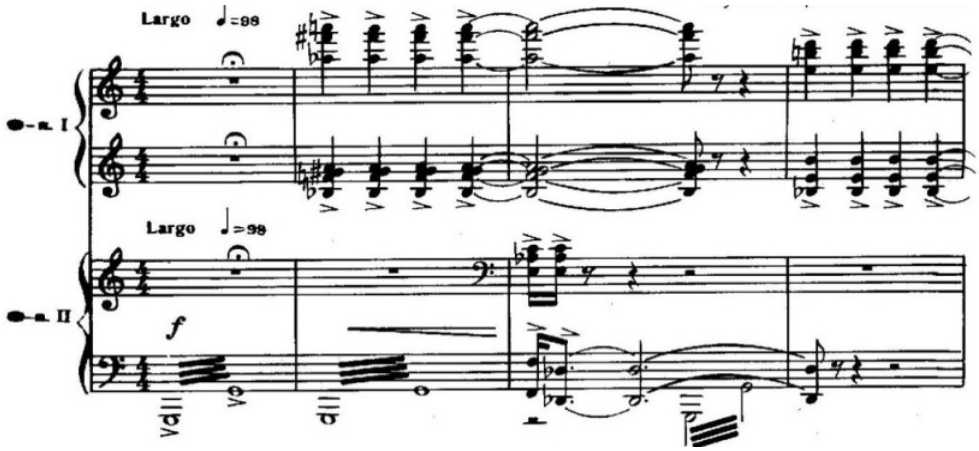

Figür 1. "Azerbaycan" oratoryosundan I. bölüm

[2] Bestecinin kendi arşivinden elde edilmiştir.

Burada temanın ifası koro partisyonlarına yavaş yavaş dahil olmaktadır. Tema ilk olarak solo bas tarafından seslendirilir. Koro partisyonları ve orkestra, yardımcı bir fonksiyon üstlenmektedir. Bu noktada koro ve orkestranın birleşimi sabit bir harmonik zemin oluşturur. Ostinat ritmik yapıya sahip eşlik tabakalarında harmonik ses birleşimlerinin dörtlük adımlarla onaltılı figürasyonlarla sunulması aheng oluşturur. Sakin ve temkinli karakterdeki müzikte vokal-enstrümantal muğam icrasına benzerlik öne çıkmaktadır. Bu özellik N. Memmedov'un müzik dili için karakteristik bir nitelik olup, eserlerinde farklı şekillerde kendini göstermektedir.

Vokal temanın yapısında muğam özellikleri belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Temanın makam temeli olan şur makamının notaları etrafında dolaşma ve dayanak notalara atıfta bulunması bunu destekler. Tema geniş bir nefese sahiptir, yükselen ve alçalan hareket hattına sahip olup, çeşitli boyutlardaki melodik frazlardan oluşmaktadır.

I bölümün form yapısında da aşamalı bir gelişim gözlemlenmektedir. Formun her bölümü aynı müzik malzemesine dayansa da, daha gelişmiş bir karakter taşımaktadır. Bu, icra edenlerin değişimi, ritmik figürasyonların çeşitli varyasyonları ve melodik gelişimin daha yüksek zirveleri kapsamı ile ilgilidir.

II bölüm. Oratoryonun II bölümü - Allegretto, "mi" şur makamında seslendirilir. Koroyu eşlik eden ostinat yapıda, yoğun akordlu faktür, aşıq sazının çalığına özgü bir seslendirme oluşturur. Bu bölüm, hem ritmik hareketi hem de melodik zenginliği ile dikkat çekmektedir, aşıq sazının karakteristik özelliklerini yansıtarak dinleyiciye derin bir deneyim sunmaktadır.

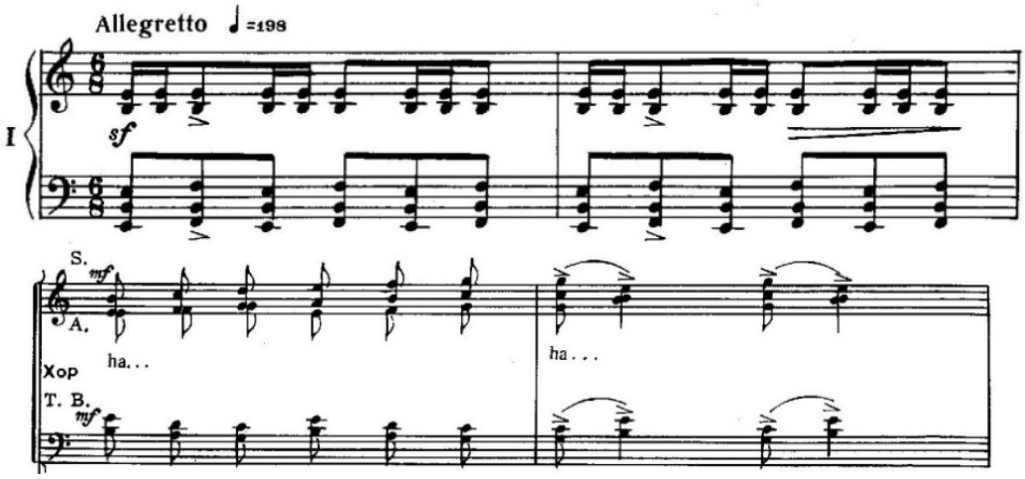

Figür 2. "Azerbaycan" oratoryosundan II. bölüm

Bu fon üzerinde seslenen koronun teması ("ha" hecasının okunmasıyla) melodik hattın yükselen ve alçalan hareketi, makamın notaları üzerine kuruludur. Müziğin karakterinin açılmasında melodinin metro-ritmik özellikleri de büyük bir öneme sahiptir.

Burada melodik hareket, varyasyonlar halinde defalarca tekrarlanarak, koro partisyonlarında farklı şekiller alır ve bu, temanın polifonik gelişiminde büyük bir rol oynar. Oratoryonun müzik malzemesinde bu tür polifonik gelişim, özellikle zirveden sonraki sonlandırıcı epizotta kendini göstermektedir. Oratoryonun her yeni bölümü, ana temadan farklılaşan, ancak onun unsurları üzerine inşa edilmiş bir temaya dayanır. Poetik metinde "Azerbaycanam men" sözlerinin tekrarvari okunması, metro-ritmik ölçünün değişimi ile gözlemlenmektedir. Bu esnada ritmik yapı akıcı bir karakter alır ve bu da seslendirmeye temkinli bir ihtişam katmaktadır.

III bölüm. "Andante", oratoryonun dramatik karakterdeki merkezi bölümüdür. Burada enstrümantal epizodların baskın olduğunu belirtmek gerekir. Bu bölüm büyük bir enstrümantal epizodla başlar. Müziğin gelişimi dinamik bir özellik taşır. Müzik ifade araçları, karakterin açığa çıkmasına yöneliktir. Bu bağlamda koro partisi de gergin bir karakter sergilemektedir. Faktürün dolgunluğu ve koronun polifonik taklitleri, müziğin karakterine özel bir ahenk kazandırmaktadır.

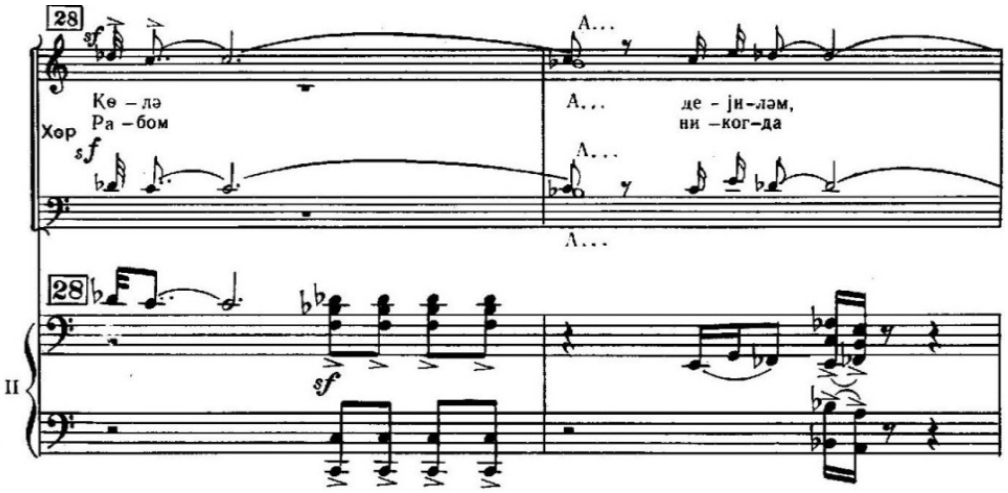

Figür 3. "Azerbaycan" oratoryosundan III. bölüm

Eserin kulminasyonu da bu bölüme denk gelmektedir. Kulminasyona hazırlık aşaması, düşük registerden başlayarak yükselen triollu hareket üzerine kuruludur ve bir frazanın diğer bir fraza ile ardışıklığı arasında kesintisiz bir hareket etkisi yaratmaktadır. Kulminasyon anında ise melodinin yapısında zirveden başlayan hareket ile tonikaya iniş ve yeniden başlangıç notasına dönüş hattı korunmaktadır. Melodinin hareket çizgisinde destek notaları öne çıkmakta ve makam-intonasyon temellerinin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır: başlangıç notası - zirve sesi - melodinin esasını oluşturan lad açısından kritik bir öneme sahiptir. Zirveden iniş sürecinde sıçrayışlı geçişler sırasında öne çıkan makamın iki destek notası da belirtilmelidir. Bu destek notaları, harmonik yapının temelini oluşturmakta ve melodinin başlangıç makam-tonalitesinin belirlenmesinde önemli aşamalar olarak öne çıkmaktadır.

Burada ilginç bir özellik de melodinin metroritmik ölçülerinin büyütüldükçe, enstrümantal eşlikte ritmin parçalanmasının kendini göstermesidir. Bu, eseri ihtişamla tamamlayan bölümün temel özellikleri arasında yer almalıdır.

IV bölüm. Final, büyük bir enstrümantal epizodla başlamaktadır. Bu, işleyiş karakterli bir enstrümantal epizoddur. Oratoryonun dramatik gelişiminde ve karakterin oluşturulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Başlangıçtaki çağrı intonasyonu, farklı şekillerde seslendirilmesiyle dönüşümlü olarak devam etmektedir. Tüm orkestra gruplarının yer aldığı gelişim sürecinde, her birinin kendine özgü bir gelişim hattı vardır.

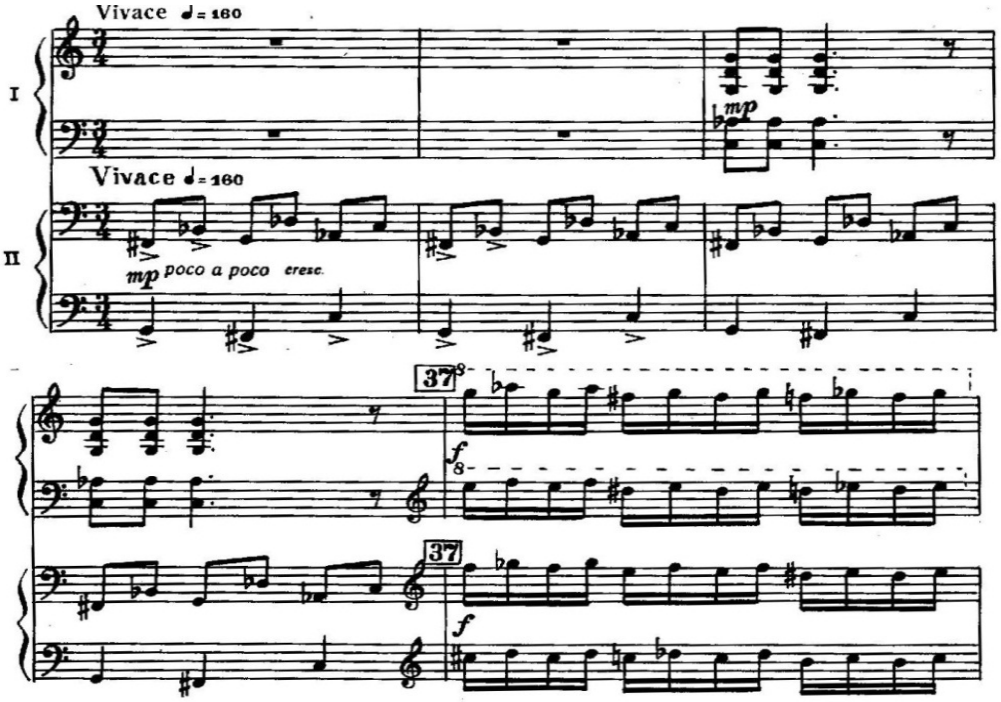

Figür 4. "Azerbaycan" oratoryosundan IV. bölüm

Koronun teması dramatik bir karakter taşımaktadır. Bu epizod oratoryoda sonlandırıcı bir öneme sahiptir. Aynı zamanda, burada başlangıç makam-tonalitesine dönüş kendini gösterir; bu nedenle, genel eserin sonlandırıcı bölümü olarak kabul edilebilir. Poetik metnin aynı melodik frazalar üzerinden tekrarı, müziğe monotonluk katmaz; aksine, koro partilerinde kendini gösteren sesaltı polifonik gelişim ve ayrı partilerde melodinin zengin ritmik yapısı, seslendirmeyi zenginleştirmektedir. Bu bölüm, ihtişamlı ve görkemli karakteri ile eserin idea ve içeriğini özetlemektedir.

Burada koronun kvarta sıçrayışlı melodik hattı, unison icrası ve orkestranın yükselen hatlı hareketi kendine özgü bir diyalog yaratmaktadır. Bu da yankı etkisi yaratarak, seslendirmeye ihtişamlı bir karakter katmaktadır. Rast makamının intonasyon özellikleri de müzikte coşkunluğu belirgin bir şekilde sergilemektedir.

Sonuç ve Tartışma

Azerbaycan bestecilik okulunun önde gelen temsilcisi Neriman Memmedov'un müziği, geleneksel Azerbaycan müziği unsurlarını modern tekniklerle harmanlayarak zengin ve çok yönlü bir yapı sunar. Memmedov, müzik eğitimi alanında da önemli katkılarda bulunmuş, birçok öğrenci yetiştirmiştir. Bestecilik kariyerinin yanı sıra, müzik teorisi ve kompozisyon dersleri vermiştir (Memmedova, 2017). Onun vokal-enstrümantal eserleri, sadece kendi yaratıcılığında değil, aynı zamanda Azerbaycan müzik tarihinin de önemli bir yerini tutmaktadır. Bestecinin oratoryoları ve kantataları, güçlü melodik yapılar ve zengin armonik dokular içerir. Yazdığı eserlerde genellikle duygusal ifadeye büyük önem veren Neriman Memmedov müziğinde vatanseverlik, sevgi ve toplumsal olaylar gibi temalar güçlü bir şekilde yansıtılır. Neriman Memmedov aynı zamanda bir müzikolog olmuş ve Azerbaycan halk müziğini, muğam sanatını derinden incelemiştir (Gasımova, 2021).

Halk müziği melodilerini sıkça kullanan bestecinin en bilinen eserlerinden biri "Azerbaycan" oratoryosudur. Bu eser, vatanseverlik temasını işleyerek Azerbaycan halkının kültürel ve tarihi değerlerini yüceltir (Gasımova, 2018).

Bu makalede, Neriman Memmedov'un vokal-enstrümantal yaratıcılığı, özellikle de "Azerbaycan" oratoryosu analizi sırasında aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

- N.Memmedov'un vokal-enstrümantal eserleri, konusuyla vatanseverlik teması ve vatanın yüceltilmesine adanmıştır.
- N.Memmedov'un vokal-enstrümantal eserlerinin karakteristik stil özellikleri, vokal ve enstrümantal bölümlere özgü olan şarkıvari yapıdır ve tüm vokal epizodlar halk şarkıları ruhunu taşımaktadır.
- İncelediğimiz oratoryonun kompozisyon yapısı, karakterine ve icra özelliklerine göre zıt bölümlere ayrılmanın yanı sıra, makam-tonalite açısından tekrarlar içermesiyle üç bölümlü yapıya özgü özellikler taşımakta ve bu da kompozisyona bütünlük katmaktadır.
- N.Memmedov'un "Azerbaycan" oratoryosu, koro, solist ve orkestra için yazılmış, tek bir dramaturjik çizgiye sahip çok bölümlü bir eserdir.
- Biçim olarak vokal-enstrümantal süitaya yakındır. Oratoryonun müzik dili, Azerbaycan halk müziğinden gelen unsurlarla zengindir.

Öneriler

Gelecekte Neriman Memmedov'un diğer eserlerinin kendine özgü özellikleri incelenebilir ve aynı zamanda diğer Azerbaycan bestecilerinin vokal-enstrümantal eserlerinin müzik dili özellikleri ile karşılaştırmalı analiz yapılabilir.

Yazar Özgeçmişi

Aynur Gasımova 1977 yılında Nahçıvan şehrinde doğdu. 1994-1998 yıllarında Nahçıvan Devlet Üniversitesinde Müzik bölümünde okudu. 2002-2004 yıllarında Nahçıvan Devlet Üniversitesinde yüksek lisans yaptı. Nahçıvan Devlet Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü'nde 2005 yılından itibaren öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır. E-mail: aynur.qasimovaa1977@gmail.com ORCID: 0000-0001-8669-5701

Kaynaklar

Azerbaycan Oratoryosunun elyazma notaları (Neriman Memmedov'un şahsi arşivinden)

Farhadova, R. (1982). *Neriman Memm*edov. Bakü: Işık yayınları.

Gafarova, Z., Efendiyeva, İ., Hüseynova, L., Hüseynova, F. (1996). *Azerbaycan Bestekarlar İttifagı: 1934-1994*. Bakü, Seda yayınları.

Gasımova A. (2021). *Neriman Memmedovun yaradıcılığında milli xüsusiyyetlerin tedqiqi meseleleri*. Bestekar ve zaman. Kongre Bildiri Kitabı. Respublika elmi konfransının materialları ve elmi meqaleler toplusu. Bakı. 20-21 Nisan, 2021, s.141-149.

Gasımova A. (2021). Neriman Memmedovun yaradıcılığının üslub özellikleri. AMEA-nın Nahçıvan bölmesi "Axtarışlar" dergisi. Nahçıvan. s.203-207.

Gasımova S., Bağırov N. (1984). *Azerbaycan Sovet müzik edebiyatı*. Bakü,.

Gasımova, A. (2016). Neriman Memmedovun yaratıcılığı. *Poisk:Uluslararası Bilimsel Dergi,* 81-83. (Творчество композитора Наримана Мамедова. Іздение Поиск. Международный научный журнал-приложение республики Казахстан)

Gasımova, A. (2018). Neriman Memmedovun musiqi eserlerinin janr ve üslub xüsusiyyetleri. *Musigi Dünyası Dergisi, 1-2*(8), 72-74.

Gasımova, A. (2019). *Bestekar Neriman Memmedovun yaradıcılığında musiqi dilinin esas cehetleri*. Kongre Bildiri Kitabı. Doktorant ve genc tedqiqatçıların Respublika elmi konfransının materialları ve elmi meqaleler toplusu. Bakü, 11-12 Nisan, 2019. s.165-171.

Geniyev T.X. (2004). *Cahangir Cahangirovun kantata ve oratoriya yaradıcılığında lad-meqam ve ritmik özellikler ("Füzuli" kantatası ve "Sabir" oratoryası eserlerinin esasında).* Doktora tezi. Bakü Müzik Akademisi. Bakü, Azerbaycan.

Hüseynova E., Kerimova N., Dadaşzade K., Tağıyeva S., İsgenderova N. (2009). *Müzik tarihi*. Bakü.

Memmedova, G. (2017). *Besteci Neriman Memmedov*. Nahçıvan.

Necefova, Z.M. (2009). Azerbaycan bestekarlarının yaradıcılığında xalq çalğı aletleri orkestri üçün süitalar. Doktora tezi. Bakü Müzik Akademisi. Bakü, Azerbaycan.

Novruzova, İ. (2002). Neriman Memmedovun yaradıcılığına bir nezer. *Musigi Dünyası Dergisi, 1-2*(11), 126-129

Zöhrabov, R. (1997). *Bestekarlarımızın portreti*. Bakü: Genclik yayınları.

Analysis of Neriman Memmedov's Oratorio titled Azerbaijan

Abstract

Neriman Memmedov has been the composer of numerous symphonies, operettas, vocal-symphonic works, chamber music pieces, concertos, ballets, over six hundred songs, and other works. This research is the first study on N. Memmedov's vocal-instrumental works. The article aims to analyze the poetic text, musical language, and structural features of the composer's 'Azerbaijan' oratorio. While examining the characteristics of the musical language in N. Memmedov's vocal-instrumental works, the study focuses on topics such as makam, melodic structure, metrorhythmic features, and the effect of modes on melodic and harmonic language. This approach helps reveal the national characteristics of the composer's musical language and allows for an investigation into the role of these features in shaping his musical style. In the research process, accepted analytical methods in theoretical musicology, particularly historical-theoretical and comparative analysis methods, were used. The analysis of N. Memmedov's works, especially the 'Azerbaijan' oratorio, was conducted in accordance with the principles of music theory. N. Memmedov's 'Azerbaijan' oratorio, composed to the lyrics of A. Zeynallı for soloist, choir, and symphonic orchestra, was analyzed through the printed keyboard score. As a result of the research, it was determined that N. Memmedov's vocal-instrumental works feature distinctive style characteristics derived from the composer and the muqam tradition. The analysis revealed that in the studied works, the melodic structure is dominant in both vocal and instrumental sections, and all vocal parts reflect the spirit of folk songs. Future studies may explore the unique features of Neriman Memmedov's other works and also conduct a comparative analysis of the musical language characteristics of vocal-instrumental works by other Azerbaijani composers.

Keywords: Azerbaijan Oratorio, Azerbaijani music, Nariman Memmedov, vocal-instrumental